

IDEA (LOPS21)

FI2 Etiikka

11. Yksilö, vapaus ja ahdistus

Virittäytyminen aiheeseen

- Luetaan seuraavalla dialla oleva Jean-Paul Sartren teksti.
- Mitä hän haluaa tekstissä sanoa eksistentialismin perustavista ajatuksista?

Virittäytyminen aiheeseen

Jean-Paul Sartre, *Eksistentialismikin on humanismia*:

”Edustamani ateistinen eksistentialismi on selväpiirteisempää. Sen mukaan, vaikkei Jumalaa olekaan olemassa, on kuitenkin yksi olento, jonka olemassaolo on ennen olemusta, olento, joka on olemassa jo ennen kuin sitä käsittein voidaan määritellä. Tämä olento on ihminen. – – Entä mitä sitten tässä yhteydessä tarkoitetaan kun sanotaan että olemassaolo on ennen olemusta? Se merkitsee että ihminen on olemassa ensin, – – ilmaantuu maailmaan ja määrittelee itsensä vasta kaiken tämän jälkeen. Se ettei ihminen sellaisena kuin eksistentialisti hänet käsittää, ole määriteltävissä, johtuu siitä ettei hän aluksi ole mitään. Oleminen alkaa vasta myöhemmin ja hänestä tulee se mitä hän itsestään tekee. Ei ole myöskään ihmisluntoa, koska ei ole Jumalaa, joka sen mielessään loisi. Ihminen on, ei ainoastaan sellainen miksi hän itsensä käsittää, vaan myös sitä mitä tahtoo olla, sellainen minä hän itseään pitää ollessaan olemassa, sitten kun olemassaoloa kohti syöksyvä laine saavuttaa rannan: ihminen on vain sitä, mitä hän itsestään tekee. Tämä on eksistentialismin ensimmäinen periaate.”

Lähde: Jean-Paul Sartre. *Eksistentialismikin on humanismia*. Esseitä I. Julkaistu: 1946. Käännös: Arne T. K. Lahtinen (1965).

Eksistentialismi

- Filosofian ja kirjallisuuden suuntaus, jossa on keskeistä yksilön kokemus ja oleminen maailmassa.
- **Essentialismissa** ajatellaan, että ihmisellä on valmis olemus.
  - synnymme tietynlaisiksi
  - *olemus ennen olemassaoloa*
- **Eksistentialistit** kääntävät tämän ajatuksen.
  - ***Olemassaolo edeltää olemusta.***
  - Ihminen syntyy maailmaan vailla olemusta, kunkin tehtävä on luoda elämästään merkityksellinen.

Søren Kierkegaard

- tanskalainen teologi ja filosofi
- Äärimmäisen yksilöllisyyden filosofia: vain subjektin kokemuksella ja valinnoilla on merkitystä.
  - Kuinka juuri minä näen maailman, teen valintoja ja koen valintojeni seuraukset?
- Elämisen kolme tasoa:
  1. esteettinen: nautiskelu
  2. eettinen: velvollisuuksien noudattaminen
  - 3. uskonnollinen: hyppy uskon varaan**

Kierkegaardin elämisen kolme tasoa

1. Esteettinen taso:

- Keskittyminen nautiskeluun (hedonismia)
- Pinnallisia iloja
- Ongelmana turhautuminen
  - Lopulta mikään ei tunnu enää miltään.

Kierkegaardin elämisen kolme tasoa

2. Eettinen taso:

- Luopuminen hetkellisistä nautinnoista suuremman hyvän vuoksi
- Ihminen ymmärtää velvollisuutensa.
- Työpaikka, verot, asuntolaina, lastenkasvatus, sääntöjen noudattaminen
- Elämä on kuitenkin epäaitoa ja epäyksilöllistä, koska se nojaa muiden odotusten täyttämiseen.

Kierkegaardin elämisen kolme tasoa

3. Uskonnollinen taso:

- Todellinen yksilöllisyys toteutuu kristinuskossa.
- Jumalan olemassaolosta meillä ei ole tietoa, joten on *hypättävä uskon varaan*.
- Ei ole mitään varmuutta, mitä uskomisen tuo tullessaan, mutta siihen on sitouduttava täysin.
- Tämä on suurinta mahdollista vapautta.

Jean Paul Sartre

- ranskalainen kirjailija ja filosofi
- Ihminen on pohjattoman vapaa, ja siksi yksilö on aina vastuussa omista valinnoistaan.
- Vapaus tuo mukanaan ahdistuksen (Angst).
- Yksilö valitsee joka hetki itsensä, toisin luuleminen on huonoa uskoa.

Jean Paul Sartre

- Olemuksemme muodostuu tekojemme kautta.
  - Ei ole olemassa mitään valmista ihmisluontoa.
- Myös valitsematta jättäminen on valinta.
- Olen sitä mitä teen.
- Ihminen on **radikaalisti vapaa**.
  - Vapauttaan ja valintojaan ja siten vastuutaan ei voi paeta.
  - Tämä aiheuttaa ahdistuksen.
- Yksilö valitsee joka hetki itsensä, toisin luuleminen on **huonoa uskoa**.
  - Yksilö ei ole sidottu mihinkään valinnoissaan.
  - Aina voi tehdä päätöksen tehdä tai olla tekemättä jotain, mutta yksilö kantaa tästä aina vastuun.
  - Selittelyt eivät auta.

Simone de Beauvoir

- ranskalainen kirjailija ja filosofi
- Nainen on *Toinen* suhteessa mieheen.
- Mikään valmiiksi annettu ei kuitenkaan määritä ihmisen olemusta, ei edes sukupuoli.
- Erottelu biologisen sukupuolen (eng. *sex*) ja psykososiaalisen sukupuolen (engl. *gender*) välillä.
- Nainen voi itse määritellä, minkälaisen roolin hän itselleen haluaa.
- *Naiseksi ei synnytä vaan naiseksi tullaan.*

Tehtävä

Idea 2, luku 11, tehtävä 4 (s. 115):

Monet ovat kritisoineet vanhoja tapanormeja, kuten normia, jonka mukaan miehen pitää avata naiselle ovi. Pohdi, millaisissa tilanteissa hyväksyt tyttöjen ja poikien tai naisten ja miesten erilaisen kohtelun sukupuolen vuoksi. Perustele.